

Тетяна Кронівець

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

ГЕНЕЗА СУЧАСНОГО СТАНУ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

The article analyzes the development of scientific researches presented by works of Ukrainian and foreign scholars not only in the fields of law but also in philosophy, sociology and pedagogy, which in the context of the formation of information society in Ukraine, highlighting the important aspects of information support of higher educational institution.

Information support of higher educational institution is especially important in the current context of the establishment of the main principles of the information society, building fundamental legal positions for higher education reform, Ukraine's accession to the European and global educational space.

The interrelation between higher education and the building of information Ukrainian society has been analyzed. It also has been indicated the unexplored phenomena of objective reality manifested in higher education. All these phenomena require detailed study and legal confirmation.

Key words: higher educational institution, information support, information society, higher education reform.

На сьогодні без використання інформаційних технологій неможливо існування ні галузей виробництва ні сфери послуг, розвиток інформаційних технологій є найбільш ефективним шляхом забезпечення зростання економіки та благополуччя населення. Розвиток інформаційного суспільства веде до низки трансформацій у суспільному житті, в процесах підготовки та прийняття рішень, в змісті та формах освіти, в структурі бізнесу та праці, в уявленнях про національну та особисту безпеку. Нових форм набувають критерії розвиненості та конкурентоспроможності країн¹. В умовах будівництва інформаційного суспільства інформаційне забезпечення вищих навчальних закладів є одним із визначальних чинників ефективного розвитку держави. Розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій змушує переглянути своє ставлення до ролі інформації в суспільстві та ролі інформаційної складової в українській вищій освіті. У сучасному ВНЗ інформація стає однією з обов'язкових складових управлінських процесів, оскільки її виробництво, передача і споживання складає свого роду «фундамент» ефективного функціонування всіх сфер життя університету. Від правильності формування та адекватності використання інформаційних потоків багато в чому залежить результат діяльності будь-якого сучасного соціального інституту і особливо – системи освіти². Особливістю функціонування ВНЗ є наявність різних по змісту і об'єму інформаційних потоків, а також великої кількості користувачів, різні групи яких мають різні інформаційні потреби та обмежені права доступу до інформації.

Для усвідомлення ролі і значення інформаційного забезпечення вищих навчальних закладів в розвитку інформаційного суспільства звернемося до праць відомих теоретиків таких як Р. Абдеєв, М. Кастельс, Г. Клівленд, У. Масуда, А. Тофлер.

¹ Полумієнко, С.К., Рибаків, Л.О. (2012). Про деякі питання державної політики розвитку інформаційного суспільства. *Київ. Міжнародний науковий конгрес «Інформаційне суспільство в Україні»*, 42-48.

² Машенко, Н.С. (2010). Інформаційний потенціал ВНЗ у складі інформаційного суспільства. *Національна бібліотека ім. Вернадського*. <http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vetp/2010_29/10mnei.h.pdf> (2013, травень, 14).

Теоретичний образ інформаційного суспільства якнайповніше представлений у наукових виданнях засновника японського Інституту інформаційного суспільства Йошида Масуди¹. Формування інформаційного суспільства Масуда пов'язує з комп'ютеризацією суспільства. Він виділяє чотири етапи комп'ютеризації: 1) науки, 2) менеджменту, 3) суспільства (система освіти, медицини, соціального забезпечення і т.д.), 4) на рівні індивідуальності². Коли Масуда розглядає можливі варіанти реалізації ідеї інформаційного суспільства, то вказує, що якщо комп'ютери використовуватимуться невірною, тобто виключно для автоматизації виробництва, загального контролю і спостереження за суспільством, то ми прийдемо, до диктатури «автоматизованої держави». «Проте я вірю, – зазначає Масуда, – що нам вдасться уникнути цього катастрофічного курсу на «автоматизовану державу» і що нашим вибором стане все ж таки шлях до комп'ютопії. Під комп'ютопією Масуда має на увазі високоосвічене суспільство, що базується на гуманістично орієнтованому застосуванні інформаційних технологій і досягнень фундаментальної науки. Ми не маємо права і не повинні використовувати комп'ютер і фундаментальну науку для руйнування духовного життя людини і людства. Майбутнє інформаційного суспільства він пов'язує з глибокою і системною трансформацією сучасного суспільства на принципах гуманізму; результатом цих трансформацій повинне стати формування високоорганізованого гуманного суспільства, тобто суспільства, що підтримує людську гідність усіх його членів³.

Елвін Тофлер говорить про постіндустріальне суспільство, риси якого можна спостерігати у розвинутих країнах, починаючи з середини 50-х рр. XX ст. Для характеристики цього суспільства Тофлер підбирає термін інформаційне суспільство, що передбачає демасифікацію, різноманітність, виробництво продукції базованої на знаннях, і прискорення змін⁴. В цьому постіндустріальному суспільстві існує різноманітність стилів життя (субкультури); адгократії (гнучкі, поліморфні об'єднання), що швидко пристосовуються до змін. Інформація може замінити собою більшість матеріальних ресурсів, і стає основним матеріалом для працівників (когнітаріїв замість пролетаріїв)⁵.

В книзі російського кібернетика, винахідника, фахівця з теорії пізнання і філософії інформаційного суспільства Р. Ф. Абдеева «Філософія інформаційної цивілізації» серед 8 основних рис «інформаційної цивілізації» виокремлено такі:

1.підвищення ефективності праці призводить до скорочення числа зайнятих в промисловому виробництві й сільському господарстві;

2.інтенсифікація інформаційного забезпечення виробництва призводить до зниження потреб у традиційних видах сировини, що сприяє вирішенню екологічних проблем і виводить інформацію на роль основного ресурсу («знання» дійсно стають «силою»);

3.удосконалення системи освіти й охорони здоров'я на основі зміни пріоритетів фінансування⁶.

Інший відомий фахівець, Мануель Кастельс робить фундаментальний висновок: розвиток інформаційно-технологічної революції сприяє формуванню інноваційного середовища де відкриття і їх практична реалізація взаємодіють і досліджуються в безкінечному процесі спроб, помилок і навчання на практиці. Це середовище просторової концентрації дослідницьких центрів, інститутів вищої освіти, передових технологічних компаній, мережі допоміжних поставщиків товарів і послуг і підприємницьких мереж для фінансування цих проєктів⁷.

Отже, науковці розвиток інформаційного суспільства безпосередньо пов'язують із розвитком вищої освіти, комп'ютеризацією всіх сфер життя, пошуком нових підходів до навчання.

Основні положення формування засад інформаційного суспільства в Україні знайшли відображення у національній правовій системі такого соціального явища як інформатизація. Як

¹ Masuda, Y. (1983). *Information Society as Postindustrial Society*. Washington: World Future Society.

² Masuda, Y.(1983). *Information Society as Postindustrial Society*. Washington: World Future Society, 36-39.

³ Masuda, Y.(1983). *Information Society as Postindustrial Society*. Washington: World Future Society, 153.

⁴ Тофлер, Э.(1999). *Третья волна*. Москва: АСТ.

⁵ Тофлер, Э. (2001). *Раса, власть и культура. Кому принадлежит будущее*. Библиотека Гумер-культурология. <http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Toffler/_KomyPrin.php>(2015, січень, 14).

⁶ Абдеев, Р.Ф. (1994). *Философия информационной цивилизации: Диалектика прогрессивной линии развития как гуманная общечеловеческая философия для XXI в.* Москва: ВЛАДОС.

⁷ Castells, Manuel. (1996). *The information Age: Economy, Society and Culture, 1*. Oxford: Blackwell.

показує досвід інших країн, інформатизація сприяє забезпеченню національних інтересів, поліпшенню керованості економікою, розвитку наукомістких виробництв та високих технологій, зростанню продуктивності праці, вдосконаленню соціально-економічних відносин, збагаченню духовного життя та подальшій демократизації суспільства¹.

Процес інформатизації слід розглядати як складний соціально-історичний процес переходу до нової стадії цивілізації, пов'язаний не стільки з якісним оновленням техніко-технологічної бази, появою систем штучного інтелекту, експоненціальним зростанням обсягів знань і інформації, скільки із змінами в змісті і характері соціальної діяльності, змінами соціальної структури суспільства, становленням інформаційної культури, а найголовніше – із формуванням нового мислення, нового розуміння розуму. Як зазначає В. М. Брижко, в умовах інформаційної революції, що відбулася в світі в останні десятиліття, однією з ключових особливостей світового соціально-економічного прогресу є зростання значущості інформації в суспільних відносинах. Широке впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій і систем, удосконалення техніко-технологічних засобів збирання, обробки, зберігання використання та поширення даних призвели до стрімкого розвитку інформаційних відносин, розбудови інформаційного суспільства та формування світового інформаційного простору².

Як зазначають В.С. Цимбалюк, В.Д. Гавловський, В.В. Гриценко інформатизація — сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки³.

Є всі підстави погодитися з точкою зору українських дослідників О. О. Дольської та І. М. Харченка, що інформатизацію суспільства слід розуміти як соціотехнічний процес⁴. Результатом інформатизації в перспективі повинне стати «інформаційне суспільство», де головним об'єктом управління стають не матеріальні об'єкти, а символи, ідеї, образи, інтелект, знання, тобто згідно відомій тезі світового класика інформатизації соціолога Й. Масуди, виробництво інформаційного продукту стає рушійною силою освіти і розвитку суспільства.

Інформатизація виявилась однією з найістотніших закономірностей прогресу, основою відкриття перед цивілізацією нових обріїв виживання і глобального розвитку. Процес інформатизації покликаний усунути суперечності, що набувають трагічної форми, між буттям людства, що стихійно розвивається, і свідомістю, що надто відстає.

Як справедливо зазначає С. А. Антоненко, на сьогодні майже кожна з країн світу, яка свідомо використовує інформаційно-комунікаційні технології на державному рівні та прагне побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен би міг створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, має свою діючу динамічну відлагоджену модель єдиної державної системи правової інформації, основоположні концептуальні підходи та ідеї якої апробовані суспільством у часі та закріплені законодавством⁵.

Як вірно зазначає О. П. Дзьбань, інформатизація процес закономірний і глобальний, який вже об'єктивно розвивається в світі і активно сприяє глобалізації інших процесів, зокрема глобалізації науки і освіти⁶.

¹ Швець, М.Я., Калюжний, Р.А. (2007). *Інформаційна культура*. Ірпінь, Національний університет ДПС України, 97.

² Брижко, В.М. (2012). *Філософія права: юридична онтологія у сфері інформаційного права*. Київ: *Інформація і право*, 3(6), 17.

³ Цимбалюк, В.С., Гавловський В.Д., Гриценко, В.В. (2004). *Основи інформаційного права України*. Київ: Знання, 56-57.

⁴ Дольська, О.О., Харченко, І.М. (2010). Трансформаційні процеси в освіті: до визначення методологічних основ інформатизації суспільства. *Київ, Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць: ВІР УАН*, 41 (11), 382.

⁵ Антоненко, С.А. (2012). До питання розроблення концепції та програми правової інформатизації України. *Київ, Інформація і право*, 2(5), 69.

⁶ Дзьбань, О.П. (2013). *Філософія інформаційного права: світоглядні й загальнотеоретичні засади*. Харків: Майдан, 40.

При дослідженні інформаційної культури колективів провідних вчених в галузі інформаційного права, серед яких В. С. Цимбалюк, Ю. В. Яцишин, В. М. Брижко, Р. А. Калюжний та інші вказують на важливість інформатизації освіти як одного з провідних аспектів інформатизації у нашій країні¹. На їх думку, інформатизація освіти – спрямовується на формування та розвиток інтелектуального потенціалу нації, удосконалення форм і змісту навчального процесу, упровадження комп'ютерних методів навчання та тестування, що дасть можливість вирішувати проблеми освіти на вищому рівні з урахуванням світових вимог. Серед них – індивідуалізація навчання, організація систематичного контролю знань, можливість урахувати психофізіологічні особливості кожної дитини тощо. Результатами інформатизації освіти повинні бути:

- розвиток інформаційної культури людини (комп'ютерної освіченості);
- розвиток змісту, методів і засобів навчання до рівня світових стандартів;
- скорочення терміну та підвищення якості навчання і тренування на всіх рівнях підготовки кадрів;
- інтеграція навчальної, дослідницької та виробничої діяльності;
- удосконалення управління освітою;
- кадрове забезпечення всіх напрямів інформатизації України шляхом спеціалізації та інтенсифікації підготовки відповідних фахівців².

Організація державних і приватних центрів масового навчання населення нових спеціальностей з урахуванням вимог міжнародних стандартів для кадрового забезпечення всіх напрямів інформатизації як за рахунок інтенсифікації підготовки відповідних фахівців, так і створення навчального середовища на їх комп'ютеризованих робочих місцях; розвиток системи індивідуального безперервного навчання на основі автоматизованих навчальних курсів та систем, інтелектуальних комп'ютерних і дистанційних технологій навчання³.

Першим етапом наукових досліджень інформаційного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів можна вважати дослідження проблем інформатизації правоосвітньої діяльності⁴. Одним з перших фундаментальних вітчизняних досліджень у цій сфері стала праця колективу вчених «Правова інформатика», де розділ 8 присвячений системній інформатизації правоосвітньої діяльності в Україні⁵.

Процес отримання вищої освіти, якість та практична її значущість мають системоутворююче, виключне значення для розвитку країни. Діяльність висококваліфікованих освічених фахівців, що якісно працюють в інформаційному полі, на сьогодні є визначальним фактором не тільки конкурентоспроможної економіки але й системи державної безпеки.

В свій час Аристотель підкреслював, що знання повинне бути самостійною цінністю і не може бути знижене до рівня професійної діяльності, прагматично орієнтованої. Залишаючи рабам професійну майстерність, освіченість (пайдейю) він вважав правом вільної людини⁶.

Інформація робить народи людством, цивілізацією⁷. Як вказує В. С. Грехнев для того, щоб вільно орієнтуватися в широкому інформаційному просторі, необхідно мати стійкий інтерес до тієї чи іншої інформації ще до початку її народження. Він визначається широтою знань і глибинним розумінням процесів, які ці знання відображають, тобто достатньо вираженим ступенем інтелектуальності⁸. В такій ситуації якісного знання недостатньо, вимагається вміння вирішувати творчі завдання в умовах технологій, що швидко змінюються і нестабільних умов праці, пропускати

¹ Швець, М.Я., Калюжний, Р.А. (2007). *Інформаційна культура*. Ірпінь, Національний університет ДПС України, 97.

² Швець, М.Я., Калюжний, Р.А. (2007). *Інформаційна культура*. Ірпінь, Національний університет ДПС України, 102.

³ Швець, М.Я., Калюжний, Р.А. (2007). *Інформаційна культура*. Ірпінь, Національний університет ДПС України, 103.

⁴ Горьовий, Л.Є., Швець, М.Я., Севастьянов, В.Ф. (1999). *Інформатизація законотворчої нормотворчої, правозастосовної та правоосвітньої діяльності*. Київ: Парламентське видавництво.

⁵ Швець, М., Брижко, В., Задорожня, Л., Цимбалюк, В. (2004). *Правова інформатика*. Київ: Парламентське видавництво, 1, 353.

⁶ Аристотель (1983). *Сочинения*. Москва: Издательство Мысль, 4.

⁷ Дзьбань, О.П. (2013). *Філософія інформаційного права: світоглядні й загальнотеоретичні засади*. Харків: Майдан, 37.

⁸ Грехнев, В.С. (2005). Информационное общество и образование. Москва. *Вестник Московского университета. Серия 7. Философия*, 6, 90.

через себе нову інформацію, розуміти її значимість. Знання в інформаційному суспільстві швидко старіють як фізично так і морально. Тому виникла потреба в навичці відбору, класифікації і постійній верифікації інформаційних потоків, що потребує довготривалої і напруженої самостійної роботи. В рамках поточного використання технічних новинок в навчанні, навпаки, сформувалась установка на полегшені способи здобуття знань, зводячи нанівець інтелектуальну творчу роботу з ними. Все це в сукупності сформувало проблему додаткової освіти для заповнення навички творчої діяльності, яка забезпечує постійну активізацію запитів пізнання і потреб особистості. У світлі вищезазначеного, виокремлення навички вчитися, стимулювати прагнення осіб, які навчаються до оволодіння знаннями – завдання відкритої освіти, яке найбільш відповідає вимогам сучасного інформаційного суспільства. З позицій установок інформаційного суспільства новий зміст набуває як індивідуальні, так і суспільні їхні типи. Відносно до кожної окремої людини в освіті і вихованні все більше значення надається формуванню таких якостей особистості як самостійність, ініціативність, впевненість в своїх діях, здатність швидко перебудуватися в критичних умовах виробничої діяльності, вільно орієнтуватися в потоці спеціальної технічної інформації¹.

Для використання інформації як пріоритетного ресурсу розвитку суспільства необхідне підвищення інтелектуального рівня перш за все окремої людини. Інформація може бути ресурсом тільки для людини, яка досягла певного рівня інтелектуального розвитку, яка може використовувати інформацію саме як ресурс, інакше інформація стає інформаційним шумом, який тільки збільшує ентропію даної системи, тобто суспільства. Тому інтелектуалізація суспільства пов'язана перш за все саме з розвитком освіти, підвищенням якості підготовки фахівців, досягненням високого рівня розвитку інформаційної культури. Розвиток процесу інформатизації суспільства і подальше становлення інформаційного суспільства приводить до необхідності постійно вчитися, підвищувати кваліфікацію, а іноді і перекваліфіковуватися. Таким чином процес освіти стає безперервним протягом всього життя людини. У зв'язку з цим, особливої важливості набуває віртуалізація освіти, яка виявляється в створенні систем дистанційного навчання, систем відкритої освіти, що дають можливість формувати індивідуальні програми для навчання.

Інформаційні технології сьогодні є найбільш сучасною формою знань у суспільному виробництві². О. С. Чкубашевська в праці «Філософія інноваційного розвитку освіти в умовах становлення інформаційного суспільства в Україні» вказує, що сучасна інформаційна дійсність ставить людину перед фактом розумного поєднання інтелектуальної, дослідно-експериментальної та евристично-практичної форм діяльності, що потребує певної гнучкості в реагуванні на виклики часу, змушує безперервно удосконалювати професійний багаж навиків, освоювати суміжні чи цілком інші спеціальності, розвивати сприйняття новацій, швидке інтелектуальне вдосконалення. Можливість швидкого отримання найрізноманітнішої інформації сприяє розширенню вибору дій людини і відповідно, можливості ефективного здійснення різних видів діяльності. Як вказує Б. Б. Жаксыбаева в праці «Відкрита освіта як нова модель інформатизації суспільства», у змісті нової моделі освіти відзеркалюється соціальне замовлення нового інформаційного суспільства. Інформація стає головним ресурсом розвитку останнього. У свою чергу, і саме інформаційне суспільство створюється, поряд з іншим, і освітою, оскільки освіта підтримує сам спосіб отримання, обробки і розподілу інформації у суспільстві³. «Адже тільки освічена людина – знаюча, уміюча, зацікавлена – буде прагнути до отримання нової інформації». Інформатизація освіти розмежувала два полюси навчання – освіту і виховання, одночасно різко означивши стратегію підготовки універсально підготовленого спеціаліста⁴.

¹ Жаксыбаева, Б.Б. (2012). Открытое образование как новая модель информатизации общества. Państwowy zarząd.: Przemysł. Nauka i studia. *Materiały VIII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Strategiczne pytania światowej nauki - 2012» Volume 18. Filozofia. Politologija*, 85.

² Скубашевська, О.С. (2010). *Філософія інноваційного розвитку освіти в умовах становлення інформаційного суспільства в Україні*. Київ: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 13.

³ Жаксыбаева, Б.Б. (2012). Открытое образование как новая модель информатизации общества. Państwowy zarząd.: Przemysł. Nauka i studia. *Materiały VIII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Strategiczne pytania światowej nauki - 2012» Volume 18. Filozofia. Politologija*, 85.

⁴ Грехнев, В.С. (2005). Информационное общество и образование. Москва. *Вестник Московского университета. Серия 7. Философия*, 6, 90.

В праці Р. М. Шевчука «Правові та організаційні засади інформатизації навчального процесу у вищих навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ України» вперше визначено поняття навчального процесу у вищих навчальних закладах МВС України, як впорядкованої правовими та іншими нормами системи суспільних процесів, спрямованих на створення умов для активного використання засобів інформатизації суб'єктами освітньої діяльності з метою підвищення її ефективності, розроблено визначення організаційно-правового механізму інформатизації навчального процесу у ВНЗ МВС України як певної системи юридичних засобів та організаційних заходів результативного впливу на суспільні відносини щодо впровадження засобів інформатизації¹.

Наступним етапом після дослідження інформатизації освіти в розрізі інформатизації всього суспільства стало дослідження окремими вченими правових, філософських, педагогічних аспектів розвитку вищої освіти.

Так, Астахов В.В.², Дерев'янка Б.В.³, проводили компаративістські дослідження освітнього законодавства України, Німеччини, Франції, Молдови, КНР, Японії та ін., аналізували пріоритети розвитку інноваційної діяльності вищих навчальних закладів.

Беляєв Ю.⁴, Кондіус І.С.⁵, Співаковський О. В., Федорова Я. Б., Глущенко О. О., Кудас Н. А.⁶ Тихонова А. Н., Тихомирова Н. В.⁷, Філіппов В.М., Агранович Б. Л., Аржанова И. В.⁸ досліджували вітчизняні і зарубіжні інформаційні системи управління ВНЗ. При аналізі цих праць автором виявлено деякі закономірності розвитку вітчизняних управлінських систем та зроблені висновки про можливість подальшого вдосконалення інформаційної складової управлінських процесів вищих навчальних закладів.

Голінка І.В. в дослідженні «Місце інформаційно-комунікаційних технологій і стандартизації в формуванні економіки знань та інформаційного суспільства» вказує, що в недалекому минулому конкурентоспроможність країни переважно визначалась порівняльними національними перевагами (дешева робоча сила, багаті природні ресурси, сприятливі географічні, кліматичні умови, добра інфраструктура), але з розвитком суспільства суттєву вагу мають конкурентні переваги, що базуються на науково-технічних досягненнях, розвитку людського інтелекту, інноваціях тощо. Це найбільш явні ознаки переходу від економіки, що базується на використанні природних ресурсів, до економіки, заснованої на знаннях⁹.

Варто зауважити, що останнім часом все частіше науковці досліджують передумови створення «суспільства знань», як наступного етапу розвитку цивілізації після інформаційного суспільства¹⁰. Мова ведеться поки що тільки на рівні філософських засад з метою вибудовування наукової концепції. Так, П. Ф. Дракер в своїй праці «Постекономічне суспільство», яка побачила

¹ Шевчук, Р.М. (2008). *Правові та організаційні засади інформатизації навчального процесу у вищих навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ України*. Київ: Київський національний університет внутрішніх справ.

² Астахов, В.В., Астахова, К.В., Войно-Данчишина, О.Л. (2011). *Освітнє право*. Харків: Видавництво Народна українська академія.

³ Дерев'янка, Б.В. (2014). Щодо можливості підвищення якості діяльності українських навчальних закладів на основі позитивного досвіду регулювання їх діяльності у КНР. Херсон: *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки*, 1, 2, 95-99.

⁴ Беляєв, Ю. (2010). *Міжнародні зв'язки як важливий напрям удосконалення управління університетом в умовах європейської освітньої інтеграції*. Вища школа, 7 – 8, 18-23.

⁵ Кондіус, І.С. (2012). Концептуальні підходи до створення інформаційно-аналітичної системи управління навчальним процесом. *Бізнес інформ*, 7, 210-212.

⁶ Співаковський, О.В., Федорова, Я.Б., Глущенко, О.О., Кудас, Н.А. (2010). *Управління інформаційними технологіями вищих навчальних закладів*. Херсон: Айлант.

⁷ Тихомирова, Н.В. Управление современным университетом интегрированным в информационное пространство: концепция, инструменты, методы. *Московский государственный университет экономики, статистики и информатики*. <<http://www.mesi.ru/our/publications/index.php?ID=102124>> (2013, квітень, 15).

⁸ Філіппов, В.М., Агранович, Б. ., Аржанова, И. (2005). *Управление в высшей школе: опыт, традиции, перспективы*. Москва: Логос.

⁹ Голінка, І.В. (2012). Місце інформаційно-комунікаційних технологій і стандартизації в формуванні економіки знань та інформаційного суспільства. *Київ. Тези доповідей на Міжнародному науковому конгресі «Інформаційне суспільство в Україні»* жовтень, 25-26, 90.

¹⁰ Mansell, R., When, U. (1998). *Knowledge Societies: Information Technology for Sustainable Development*. New York: Oxford University Press.

світ в 1993 році, підкреслює соціоутворююче значення знання, характеризує знання не просто як силу, але як силу здатну створити нове суспільство¹.

Алексеева И. Ю. вказує, що тема суспільства знань – перспективна тема дискусій, учасники якої можуть виходити з різних уявлень про те, що є суспільство знань. Сенс обговорень не в досягненні загальноприйнятого терміну, а в тому, щоб учасники їх вийшли за межі спеціалізованого контексту, відкрили для себе нові грані предметів і явищ, що є сферою їх вивчення, а повертаючись у звичний контекст, змінювали його, формулюючи нові питання і ставили нові дослідницькі завдання².

Світовий процес переходу до постіндустріального, інформаційного суспільства, а також економічні, політичні і соціальні зміни, що відбуваються в Україні, зумовлюють необхідність прискорення реформування системи освіти. Насамперед це стосується задоволення освітніх потреб громадян упродовж усього життя, забезпечення доступу до освітньої і професійної підготовки всіх, хто має необхідні здібності та адекватну підготовку. Інтеграція освіти і науки в Європі у напрямі створення суспільства знань – це комплексний процес, в якому університети відіграють провідну роль. При цьому в університетах навчальний процес і проведення наукових досліджень традиційно взаємоінтегровані та забезпечують єдність одержання, засвоєння, удосконалення та передачі знань. Спосіб життя університетської спільноти не варто розглядати лише в контексті надання освітніх та наукових послуг. Це модель відносин, що формує цілісну науково-освітню систему, яка є підґрунтям економічного та суспільного розвитку незалежної, міцної, самостійної держави Вищий навчальний заклад це простір генерування суспільної ідеології, соціокультурна система, функції якої виходять за межі підготовкою людини до професійної діяльності³.

Отже, значний масив досліджень останніми роками присвячений знаходженню алгоритмів ефективного навчання, формування в людини нового типу мислення, вміння працювати в кіберпросторі, досліджувати і перетворювати дійсність, поєднувати навчання з практичною діяльністю. Дослідники інформаційного суспільства вказують на особливу роль інформаційного забезпечення в процесі здобуття освіти. Однак, створення цілісної системи інформаційного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів як необхідної передумови розвитку інформаційного суспільства не було предметом дослідження вітчизняних вчених. Правове закріплення окремих аспектів інформаційного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів є фрагментарним та недосконалим, чітко не виписаний понятійно-категоріальний апарат, без якого неможливо ведення конструктивного наукового діалогу. Крім того, спостерігається великий якісний розрив в мережі вищих навчальних закладів України щодо впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, створення механізмів безперервної освіти. Всі вищевикладені автором узагальнення та пропозиції відображають лише частину даної проблематики, однак виявляють її актуальність як для науки інформаційного права так і для суміжних наук, а також доводять потребу в створенні та правовому закріпленні системи інформаційного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів як складової інформаційного розвитку української вищої освіти.

References

1. Abdeev, R.F. (1994). *Filosofija informacionnoj civilizacii: Dialektika progressivnoj linii razvitiya kak gumannaja obshchechelovecheskaja filosofija dlja XXI v.* Moskva: VLADOS.
2. Alekseeva, I.JU. (2011). Obshchestvo znaniy i gumanitarnye tekhnologii. *Centr gumanitarnykh tekhnologij*. <<http://gtmarket.ru/laboratory/expertize/5986>> (2015, sichen', 14).
3. Antonenko, S.A. (2012). Do pitannja rozroblennja koncepcii ta programi pravovoi informatizacii Ukraini. *Kiiv: Informacija i pravo*, 2(5).
4. Aristotel' (1983). *Sochinenija*. Moskva: Izdatel'stvo Mysl'.
5. Astakhov, V.V., Astakhova, K.V., Vojno-Danchishina, O.L. (2011). *Osvitnje pravo*. Kharkiv: Vidavnicтво Narodna ukrains'ka akademija.
6. Bezklubij, I. (2009). Modus vivendi universitatis. *Kiiv: Pro ukrains'ke pravo*, IV, 19-28.
7. Brizhko, V.M. (2012). Filosofija prava: juridichna ontologija u sferi informacijnogo prava. *Kiiv: Informacija i pravo*, 3 (6).

¹ Дракер, П. (1995). *Посткапиталистическое общество*. Москва. Новая постиндустриальная волна на Западе, 71.

² Алексеева, И.Ю. (2011). Общество знаний и гуманитарные технологии. *Центр гуманитарных технологий*. <<http://gtmarket.ru/laboratory/expertize/5986>> (2015, сичень, 14).

³ Безklubий, І. (2009). Modus vivendi universitatis. *Київ: Про українське право*, IV, 19-28.

8. Bjeljajev, JU. (2010). *Mizhnarodni zv'jazki jak vazhlivij naprjam udoskonalennja upravlinnja universitetom v umovakh jevropejs'koi osvitr'oi integracii*. Vishcha shkola, 7 – 8, 18-23.
9. Castells, Manuel. (1996). *The information Age: Economy, Society and Culture, 1*. Oxford: Blackwell.
10. Cimbaljuk, V.C., Gavlovs'kij V.D., Gricenko, V.V. (2004). *Osnovi informacijnogo prava Ukraini*. Kiiv: Znannja.
11. Derevjanko, B.V. (2014). Shchodo mozhlivosti pidvishchennja jakosti dijial'nosti ukrains'kikh navchal'nikh zakladiv na osnovi pozitivnogo dosvidu reguljuvannja ikh dijial'nosti u KNR. Kherson: *Naukovij visnik Khersons'kogo derzhavnogo universitetu. Serija Juridichni nauki, 1, 2, 95-99*.
12. Dol's'ka, O.O., Kharchenko, I.M. (2010). Transformacijni procesi v osviti: do viznachennja metodologichnikh osnov informatizacii suspil'stva. Kiiv, *Gileja: naukovij visnik. Zbirnik naukovikh prac': VIR UAN, 41 (11)*.
13. Draker, P. (1995). *Postkapitalisticheskoe obshchestvo*. Moskva. Novaja postindustrial'naja volna na Zapade.
14. Dz'ban', O.P. (2013). *Filosofija informacijnogo prava: svitogljadni j zagal'noteoretichni zasadi*. Kharkiv: Majdan.
15. Filippov, V.M., Agranovich, B. ., Arzhanova, I. (2005). *Upravlenie v vysshej shkole: opyt, tradicii, perspektivy*. Moskva: Logos.
16. Golinka, I.V. (2012). Misce informacijno-komunikacijnikh tekhnologij i standartizacii v formuvanni ekonomiki znan' ta informacijnogo suspil'stva. Kiiv. *Tezi dopovidej na Mizhnarodnomu naukovomu kongresi «Informacijne suspil'stvo v Ukraini» zhovten', 25-26*.
17. Gor'ovij, L.Je., Shvec', M.JA., Sevast'janov, V.F. (1999). *Informatizacija zakonotvorchoi normotvorchoi, pravozastosovnoi ta pravosvitr'oi dija-l'nosti*. Kiiv: Parlaments'ke vidavnictvo.
18. Grekhnev, V.S. (2005). Informacionnoe obshchestvo i obrazovanie. Moskva. *Vestnik Moskovskogo universiteta. Serija 7. Filosofija, 6, 88-106*.
19. Kondius, I.S. (2012). Konceptual'ni pidkhodi do stvorennya informacijno-analitichnoi sistemi upravlinnja navchal'nim procesom. *Biznes inform, 7, 210-212*.
20. Mansell, R., When, U. (1998). *Knowledge Societies: Information Technology for Sustainable Development*. New York: Oxford University Press.
21. Mashchenko, N.Je. (2010). Informacijnij potencial VNZ u skladi informacijnogo suspil'stva. *Nacional'na biblioteka im. Vernads'kogo*. <http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vetp/2010_29/10mnei.pdf> (2013, traven', 14).
22. Masuda, Y. (1983). *Information Society as Postindustrial Society*. Washington: World Future Society.
23. Polumijenko, S.K., Ribakov, L.O. (2012). *Pro dejaki pitannja derzhavnoi politiki rozvitku informacijnogo suspil'stva*. Kiiv. Mizhnarodnij naukovij kongres «Informacijne suspil'stvo v Ukraini».
24. Shevchuk, R.M. (2008). *Pravovi ta organizacijni zasadi informatizacii navchal'nogo procesu u vishchikh navchal'nikh zakladakh Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukraini*. Kiiv: Kiivs'kij nacional'nij universitet vnutrishnikh sprav.
25. Shvec', M., Brizhko, V., Zadorozhnja, L., Cimbaljuk, V. (2004). *Pravova informatika*. Kiiv: Parlaments'ke vidavnictvo, 1.
26. Shvec', M.JA., Kaljuzhnij, R.A. (2007). *Informacijna kul'tura*. Irpin', Nacional'nij universitet DPS Ukraini.
27. Skubashevs'ka, O.S. (2010). *Filosofija innovacijnogo rozvitku osviti v umovakh stanovlennja informacijnogo suspil'stva v Ukraini*. Kiiv: Nacional'nij pedagogichnij universitet imeni M.P. Dragomanova.
28. Spivakovs'kij, O.V., Fedorova, JA.B., Glushchenko, O.O., Kudas, N.A. (2010). *Upravlinnja informacijnimi tekhnologijami vishchikh navchal'nikh zakladiv*. Kherson: Ajlant.
29. Tikhomirova, N.V. Upravlenie sovremennym universitetom integrirovannym v informacionnoe prostranstvo: koncepcija, instrumenty, metody. *Moskovskij gosudarstvennyj universitet ehkonomiki, statistiki i informatiki*. <<http://www.mesi.ru/our/publications/index.php?ID=102124>> (2013, kviten', 15).
30. Tofler, EH. (2001). Rasa, vlast' i kul'tura. Komu prinadlezhit budushche. *Biblioteka Gumer-kul'turologija* <http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Toffler/_KomyPrin.php>(2015, sichen', 14).
31. Tofler, EH. (1999). *Tret'ja volna*. Moskva: AST.
32. Zhaksybaeva, B.B. (2012). Otkrytoe obrazovanie kak novaja model' informatizacii obshchestva. Państwowy zarząd.: Przemysł. Nauka i studia. *Materiały VIII Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji «Strategiczne pytania światowej nauki - 2012» Volume 18. Filozofia. Politologija*.